

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

"לְדוֹרוֹת" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם פרטי: דוד	שם משפחה: רוזנצוויג
--------------	---------------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה
במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: רוזנצוויג		בלועזית Rosenzwaieg	
שם פרטי איתו נולדתי: דוד		בלועזית David	
עיר לידה: סדובנה		בלועזית sadowna	
שם פרטי ושם משפחה של האב: מנחם יחיאל רוזנצוויג		שם פרטי ושם נעורים של האם: סימה אלבק	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: סדובנה		בלועזית sadowna	
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה) יסודי		מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה) תלמיד	
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: צ'כונבצה (שם העיר או האזור ושם הארץ)		חבר בארגון או בתנועה: (בית"ר, השומר הצעיר, בני עקיבא) -	
במידה והיית בגטו, ציין את שמו		בלועזית	
במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו		בלועזית	
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: בהגיעי לארץ ישראל		תאריך השחרור: 1943	
במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)		ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור ארץ ישראל	
במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממת' עד מתי		שנת עליה: 1943	
		במידה ועלית באנייה, ציין את שמה	

אנא ספרי/ על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הוריך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים):

נולדתי בשנת 1928 בסדובנה שבפולין. אמי הייתה עקרת בית ואבי מכר מוצרים לסנדלרים, היינו בסך הכל שש אחים, אני השלישי מביניהם. מעליי היו שני בנים, משה ויעקב, ומתחתיי שלוש אחיות. משה היה גדול ממני בשש שנים. גדלתי בבית דתי, בבוקר הלכתי לבית ספר פולני וכשחזרתי הייתי הולך לחדר ושם למדתי תפילות מנחה ומעריב וגם קצת גמרא, יהדות ותנ"ך.

נא ספרי/ על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

בשנת 39 כאשר החלה המלחמה ברחנו מהגרמנים לצד בו שלטו הרוסים, לצ'כנובציה. לאחר שהיינו חצי שנה בצד הרוסי שאלו אותנו, את הפליטים, האם אנחנו רוצים לחזור לגרמניה או להיות אזרחים רוסים. חצי מיליון איש ביקשו לחזור לצד הגרמני, היו געגועים למקום מולדתנו. התוצאה של המשאל הזה הייתה הפוכה משקיוויונו: העירו אותנו באמצע הלילה, ליל שישי, ואמרו לנו רציתם לחזור, הנה אתם חוזרים. לקחו אותנו לרכבת משא שיועדה לסיביר ולא לצד הגרמני. מצד אחד זה היה מזל ומצד שני היו לכולנו הרבה בעיות בריאותיות, כי לא היה אוכל ורעבנו ללחם.

כשהגענו לסיביר ההורים עבדו ביער והאחיות הלכו לבית ספר רוסי, ואני לא הלכתי לבית ספר אלא דאגתי שיהיה מזון בבית. הייתי אז בן 13 ולא היה הרבה מה לאכול, אבל לחם ותפוחי אדמה היה לנו. בסיביר עבדנו קשה, נסענו לקוטלס ושם ראינו שמתחילות בעיות. היינו תקופה מסוימת בעיר וההורים עבדו וקיבלנו קצת לחם. מישהו אמר שכדאי לנסוע לאוזבקיסטן כי שם מזג האוויר טוב ויש מזון, וכשהגענו לאוזבקיסטן ראינו שיש שם המון פליטים. החלו המחלות, הבעיות, ואני איבדתי את שני הוריי בחודש אחד. נשארתי לבדי עם שלוש אחיות, שני אחיי לא ידענו היכן הם.

בוקר אחד נסעתי לבוכרה, הייתי כל כך אבוד ולא ידעתי מה קורה בעולם. שמעתי שלוש נשים מדברות על כך שיש בתי ילדים פולנים שיוצאים עם הצבא הפולני לפרס. מיד חשבתי שאנחנו חייבים להגיע לשם. חזרתי חזרה וירדתי מהרכבת והייתה שם מגדת עתידות שהתחילה לספר לי מה היה בעבר שלי ומה קורה בהווה. היא אמרה שאחד שלי נמצא ברוסיה ומצבו טוב ועוד אחד נמצא ברוסיה. היא אמרה שאני עומד לעשות נסיעה ארוכה, שם אהיה תקופה מסוימת ומשם נמשיך למדינה חדשה שם נחיה כל החיים וגם האחים שלי יגיעו לשם. בשנת 39 הגרמנים אסרו את שני אחיי, ואז שחררו אותם. כאשר משה הגיע לביאליסטוק ביקשו ממנו פספורט, וכיוון שלא היה לו אז שלחו אותו לסיביר ולא לאותו מקום שבו היינו.

נסענו לבתי הילדים הפולנים ואני רצתי ישר לדיפלומט הפולני. הוא לא הסתכל עליי, ושאלתי אותו למה אתה לא מסתכל עליי. הוא אמר לי "תכנס, תפתח את הדלת ותשב". סיפרתי לו שנשארתי לבדי עם שלוש אחיות ואני רוצה להתקבל לבית היתומים. הוא שלח אותי להסתפר ולהתקלח. הבאתי את אחיותיי לשם וחזרתי למחרת, כי היו לי עוד דברים למכור. הוא שאל אותי מה עוד לא מכרת והראיתי לו את חפצי היודאיקה- חפצי הקודש שלנו. הוא אמר לי לשמור זאת למזכרת. הוא נתן לי כסף ואמר לי ללכת כל יום לשוק ולקנות מה שאני יכול, כי בבית הילדים האוכל יהיה פשוט. גם כשהייתי מגיע לבית היתומים, הפולנים היו אומרים הנה הגיע הג'יד.

הלכתי לשוק וקיניתי בצל ירוק, ולכל פולני נתתי בצל ירוק וכך הפכנו להיות חברים. כבר לא שמעתי מהם שלא אוהבים אותי. בהמשך הגיע טרנספורט של הצבא הפולני ואיתו היינו צריכים לנסוע לים הכספי. היו בבית הילדים זוג יהודים שרצו את המזכרות שלי ואמרו לי לפני הנסיעה "מדוע אתה לוקח את זה איתך, אתה צריך למכור את זה ולצאת בשקט". מכרתי להם את החפצים בגרושים ועד היום לא סלחתי להם על השכנוע. אם הפולני הדיפלומט אמר לי לשמור זאת למזכרת, מדוע הייתי צריך להקשיב להם ולהיפטר מזה? אבל הייתי אז שבור וכך נפרדתי מהמזכרות של הוריי.

אנא ספרי/ על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ (השחרור וחזרתך הביתה, חיך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

הגיע הטרנספורט ויצאנו לדרך. הגענו לים הספי והיינו שם כמה ימים ואז המשכנו לצד הפרסי, לפרס ושם היינו כמעט חודש. היו לנו צריפונים ומחסה מהשמש. אחרי חודש הגיע אוטובוס לקחת אותנו לטהרן. כאשר אנחנו עולים לאוטובוס אני שומע מישהו קורא לי בשמי, אני מסתובב ורואה את הדיפלומט מבית היתומים. הוא נגיש אליי ושם לי שעון 'צ'ימה' שהיה אז מותג מפורסם מאוד. כל הזמן אני נזכר איך הפולני התייחס אליי וכיצד זוג היהודים שרצו לרמות אותי התייחסו אליי.

הגענו לטהרן ושם נשארנו במשך חצי שנה. יום אחד הגיע בחור עם מכנסיי חאקי וכובע פקק, הוא נגיש למנהל שלי ושאל אותנו אם יש כאן ילדים יהודים והמנהל שלי ענה שלא. אני שמעתי את השיחה ורצתי אחרי הבחור ואמרתי לו שאנחנו יהודים. הוא חזר למנהל שלי ונתן לו כרטיסים, לקח אותנו והזמין מונית והביא אותנו למחנה שבו היו כמאה חמישים ילדים ובהמשך האיסוף

כבר הגענו ל-800 ילדים. במחנה בטהרן הייתי בין הפולנים, היו גם כאלה שהצליחו לצאת מרוסיה בגיל יותר מבוגר, והם היו המדריכים והמדריכות במחנה. כל יום היה לנו מסדר של שעה, היינו שרים את ההמנון שלנו, "המנון ילדי טהרן", והיו נותנים לנו ביצה ושכל אחד יעשה איתה מה שהוא רוצה. הם דאגו שנתחזק ושיהיה לנו בטחון. יום אחד קיבלנו הוראה שאנחנו נוסעים לארץ. בהתחלה הם רצו לנסוע דרך עיראק אבל הבינו ששם לא יתנו לנו לעבור עם האוטובוסים ולכן נסענו להודו. בהודו עלינו על אנייה למשך חודש ימים ומשם הגענו לקראצ'.

אחרי חודש בקראצ' עברנו בין אפריקה לסעודיה. איך הגענו לשם אני לא יודע, אבל כל זמן שהסתכלתי על הים ראיתי מיצר, עד שהגענו לתימן. בתור ילד בן 14 זה מאוד עניין אותי. היו בתים קטנים, גגות של רעפים אדומים. היינו שם יום שלם ומשם הגענו לסואץ. בסואץ ירדנו וחיכו לנו חיילים ישראלים ששירתו בצבא הבריטי. הם קיבלו אותנו בשמחה כשירדנו מהאנייה. אחר כך הגיעה רכבת ועלינו עליה, זאת הייתה הדרך לארץ. על הרכבת כל ילד קיבל דגל כחול לבן. אני זוכר עד היום איך בכל הדרך מסואץ שמנו את הדגלים בחוץ בחלונות עד שהגענו לרחובות. ברחובות הרבה אנשים חיכו לנו, ילדים זרקו לנו חבילות של סוכריות ושוקולדים, הרגשנו מצוין. ראיתי שאני בארץ ומצפים לנו. בתחנה ברחובות לא נשארנו הרבה זמן, ומשם נסענו לעתלית. כל זה היה בשנת 1943.

נא ספרי/ על חיך בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

היום היה רביעי בשבוע ואנחנו ירדנו בעתלית. היו שם צריפים, וכל קבוצה קיבלה מקום משלה. נכנסנו לצריפים והיה שם הר שלם של תפוחי זהב- תפוזים. לקחתי כמה מהתפוזים, למרות שלא הייתי רעב. אחרי שלושה ימים, ביום ראשון חילקו אותנו לקבוצות ושם נתנו לנו כל מיני בגדים, לא חדשים. אני קיבלתי ז'קט והייתי בקבוצה שהובאה לירושלים, גם שם חיכו לנו. היינו מחולקים לקבוצות. אני הייתי בבית צעירות מזרחי עם האחיות שלי. גם שם היו לנו חודשים נפלאים, אכלנו שם כמו שצריך. בלילה שבו הגענו לבית צעירות מזרחי, החשמל דלק והשולחנות היו ערוכים כל כך יפה. התיישבנו ליד השולחן לאכול ואני שאלתי את אחת המטפלות 'ודג מלוח אין לכם פה?' למחרת בבוקר היה דג מלוח. בנות הדודות של אמא שלי קראו בעיתון שהגיעו מטהרן בני משפחת רונצוויג מסדובנה, ומייד הגיעו אלינו לירושלים.

יום אחד, אחרי חודשיים, הגיע בחור ובמקרה שאל את אחותי אם היא מכירה מישהו בשם ציוויק. היא אמרה לו שהיה לה דוד ציוויק אבל היא לא יודעת עליו, ושאיני, אחיה, יודע יותר טוב. הוא השאיר את הכתובת, וכששמעתי על זה מיד רצתי לשם. הוא גר קרוב לבית צעירות מזרחי. הגעתי אליו הביתה, הוא ישב ולמד. אותו אדם יהיה לימים הרב גורן. אבא שלו ישב שם ודיבר איתי ואכן התכוון לדוד שלי. הוא אמר לי לבוא אליהם גם למחרת. באתי, והוא לקח אותי העירה וקודם לפרופסור אלבק. אמי הייתה ממשפחת אלבק והוא ידע שבעלי שם המשפחה אלבק הם כולם משפחה אחת. הוא המליץ לי ללכת לכפר נוער דתי. לאחר מכן הוא לקח אותי לחנות וקנה לי חליפה של מכנסיים קצרים וז'קט שלאף אחד לא היה. באותה תקופה 10 לירות היו הרבה כסף, והוא שילם. נשארתי בקשר הדוק עם המשפחה הזאת.

לאחר מכן חילקו אותנו לתנועות. היו לנו מדריכים מהשומר הצעיר, ואני אמרתי שאני הולך לתנועת הפועל המזרחי. גם הבריטה סולד הגיעה, והיא שאלה אותי שאלות על איך היה בבית ילדותי ואמרתי שאצלנו הבית היה יהודי. יום אחד הגיע זוג צעיר ורצה לאמץ אותי, אבל אני אמרתי שיש לי שלוש אחיות קטנות ואני חייב ללכת איתן ביחד. הם קיבלו את זה יפה והבינו. הגענו לשדה יעקב, וקיבלו אותנו אחרי הצהריים בעוגה ושתייה. כל ילד היה רשום במקום שבו יהיה.

רשמו אותי להיות אצל זאק- הוא היה האחראי על המושב, והאחיות שלי הלכו למקומות שבחרו בהן. יצאתי החוצה ולפתע הופיעה בחורה צעירה בשם אסתר פוייפר ושאלה אותי איך קוראים לי ואם אני רוצה להיות אצלה. עניתי כן. באתי אליה, היא הלכה וביקשה אותי, ואז החליפו את הילד שהיה צריך להיות אצלה. היה לי את הבית הכי טוב במושב. היא הייתה מנשקת אותי ללילה טוב, וכאשר כל הילדים הלכו לעבוד אחרי שעות בית הספר, אני לא הייתי צריך. הם אמרו שאם אני לומד אני צריך לנוח ולעשות את שיעורי הבית, וכך היה. אי אפשר לומר שהרגשתי בבית, כל ילד בבית שלו החופשיות שלו שונה.

יום אחד ביקרתי במקווה ישראל וראיתי איך בני הנוער של ילדי טהרן חיים. אחרי שראיתי שהאחיות שלי מסתדרות בבתיים שלהן, נסעתי לירושלים וביקשתי שיעבירו אותי. עברתי למקווה ישראל ונשארתי בקשר עם האחיות בכתב, וגם הייתי מבקר אותן. מאוד אהבתי את מקווה ישראל, החופשיות שהייתה שם היית כיפית. כשסיימתי ללמוד שם נסעתי לקיבוץ יבנה ושם הייתי תקופה מסוימת, אז גם מצאתי את האחים שלי. עבדנו אז עשר שעות ביום, ואני נגשתי למזכיר הקיבוץ כדי לבקש כמה לירות, שאוכל לשלוח לאחים משהו. הוא אמר שבשנה הראשונה בקיבוץ אנחנו לא מקבלים כלום. יעקב אחי כיום בן 94, הוא נסע לרוסיה, וחי בעיר ויטפסק. משה נפטר כאן בארץ.

היה לי בן דודה בתל אביב, שגר בצריף ואני עזבתי את הקיבוץ ובאתי לגור אצלו תקופה מסוימת. לאחר מכן התחלתי לעבוד אצל מישהו שהכרתי. בעבר בארץ היו בחורים טובים שעשו כל מיני עבודות, כי היו צריכים לבנות את הארץ. אותו אדם שאצלו עבדתי היה ממשפחה מאוד טובה ועבדתי אצלו בצבעות. מאוחר יותר שכרתי מקום מגורים אצל זוג שלא היו להם ילדים, וגרתי אצלם עד שהלכתי לצבא. התגייסתי בשנת 1948 כשהייתי בן 20 ושלחו אותי לקורס חבלה. מאוחר יותר הייתי בקורס מ"כים. החיילים שלי מאוד אהבו אותי, הייתי הסמל שלהם.

אחרי הצבא המשכתי לעבוד בצבעות וגרתי על גג ברחוב מונטיפיורי, בחדר שהיה חדר כביסה. גרתי שם עם אחי הגדול. ערב אחד עשינו שם מסיבה ואחת החברות הביאה את שרה, מי שתהיה אשתי לעתיד. גרנו בכרם התימנים מאחורי קולנוע אלנבי ולשם הגיע הבחור שלקח אותי לעבוד איתו בצבעות. הוא רצה שנהיה שותפים, עד אז לא ידעתי מה זה להיות עצמאי. יצאנו תשעה חודשים והתחתנו בשנת 1952. בנינו את החיים יחד. בשנת 1956 כבר קניתי דירת שני חדרים ברחוב רמז ליד כיכר המדינה. גרתי שם שבע עשרה שנה. לא אהבתי את מקצוע הצבעות וכשהייתי בן 31 החלטתי לנסוע לארצות הברית. נשארתי שם חצי שנה וכשחזרתי עברתי לענף הברזל שעשה לי טוב. היום אנחנו גרים ברמת גן כבר 44 שנים, ועם השנים נולדו לי בן ובת. גרשון היום גר בארצות הברית וסימה גרה במושב. יש לי שלוש נכדות, אחת מהן הבת של גרשון חיילת בחיל האוויר. היא הגיעה מארצות הברית כדי להתגייס והיא אוהבת את הארץ. כל החיים לא דיברנו על זה, ודור המלחמה הולך ונעלם. כדאי שהדורות הבאים יראו ויידעו מה שאנחנו עברנו, אי אפשר לתאר איך לוקחים חמישה מיליון יהודים ושורפים אותם. המסר שלי לדורות הבאים הוא לבנות לבד את החיים ולא להסתכל ימינה ושמאלה, כי אף אחד לא יעשה בשבילך את העבודה. יש בודדים שיכולים ועוזרים, אבל צריך מאוד להיזהר מאנשים.

ראיון: דנה ירקצי
רמת גן, יולי 2013